

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت توسعه مدیریت و منابع
مرکز بودجه و پایش عملکرد

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کرمان

پژوهشگاه آینده پژوهی در سلامت

مدل رصد خدمات درمانی کشور

نشریه آینده بهتر
گازنامه علمی آموزش
تیر ماه ۱۳۹۵

Institute for Futures Studies in Health

مقدمه

تعریف عموماً از نظام سلامت به طور غالب در برگیرنده نحوه ارائه خدمات درمانی است و نقش آن به عنوان مهم‌ترین بخش در ارائه خدماتی که به طور مستقیم با جان مردم در ارتباط است، بی‌بدیل و قابل بحث است. بی‌اغراق خدمات درمانی، آینه‌ی تمام‌نمای نظام سلامت است. اطلاعات موجود در باره ی دغدغه‌ها و مشکلات نظام درمانی و تلاش‌های انجام شده برای بهبود وضعیت در ۱۰ سال گذشته نشان‌دهنده نیاز فزاینده به ارزیابی و پایش خدمات درمانی است. در این مستند مدلی جهت رصد نظام ارائه خدمات درمانی پیشنهاد گردیده است.

نظام ارائه خدمات کشور

نظام مراقبت‌های درمانی شامل کلیه موسسات، تشکلهای، منابع و افرادی می‌باشد که به منظور رفع خطرات و کنترل بیماری، خدماتی را ارائه می‌دهند. این خدمات که شامل چهار حوزه‌ی خدمات سرپایی، اورژانس و بستری و سایر ارائه دهندگان خدمت، با طیف وسیعی از مراکز کلینیکی و پاراکلینیکی می‌باشند، خدمات درمانی نام می‌گیرند. خدمات درمانی در ایران عمدتاً از طریق بخش دولتی و به ویژه وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی، ارائه می‌شود.

به طوری که بیش از ۷۰/۹ درصد از مؤسسات درمانی کشور وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی بوده و ۱۸/۸ درصد در اختیار بخش خصوصی است. نمودار ۱ واحدهای ارائه دهنده خدمات درمانی را نشان می‌دهد. لازم به ذکر است که بسیاری از این مراکز می‌توانند در هر دو بخش خصوصی و دولتی دیده شوند.

مدل مفهومی ارائه خدمات درمانی

در بررسی با توجه به مدل پایه‌ی ارائه شده که شامل ۴ جز اصلی تولید، تولید منابع، تامین مالی و ارائه خدمت می‌باشد، خدمات درمانی در ۴ حوزه سرپایی، بستری، اورژانس و مشاوره و در قالب بیماری‌های مختلف ارائه و توسط شاخص‌هایی هماهنگ با این حوزه‌ها و بیماری‌ها ارزیابی می‌شود. مدل مفهومی ارائه شده در شکل زیر آمده است.

اهداف نظام خدمات درمانی

نظام خدمات درمانی همچون هر نظام دیگری دارای اهداف تعریف شده و مشخصی است، که به شرح ذیل می‌باشد:

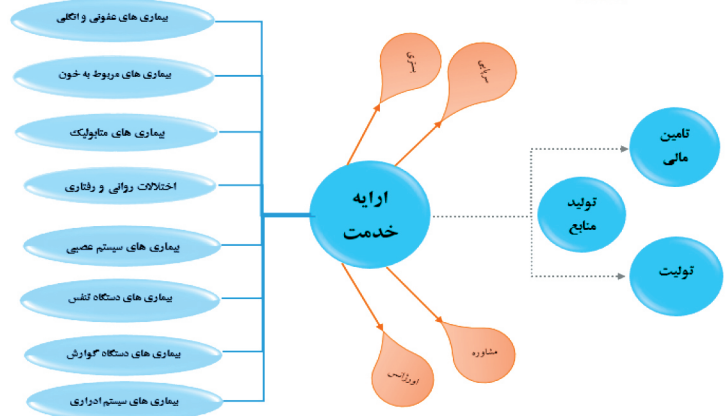
- افزایش دستیابی جامعه به امکانات درمانی
- ایجاد تناسب در سطوح خدمات درمان عمومی، تخصصی و فوق تخصصی

کشور

- جلوگیری از مصرف بی‌رویه دارو
- تأمین موجبات ارتقاء سطح علمی و تخصص پزشکان و بازآموزی جامعه پزشکی
- افزایش کارایی مراکز درمان شیری و استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و منابع انسانی
- تأمین موجبات و مشارکت فعالیت بخش غیردولتی در سرمایه گذاری‌ها

چالش های آماری

- ضعف سیستم اطلاعات سلامت و عدم وجود منابع اطلاعاتی قابل اعتماد و قابل دسترس در قالب یک مجموعه ای استاندارد شده
- محدودیت شاخص های مربوط به ارزیابی مردم و مصرف کنندگان از کیفیت و نحوه ای ارائه خدمات
- وجود مشکلات عمیق فرهنگی در نوع نگاه به آمار و اهمیت آن
- وجود فرهنگ سرزنش و ترس از ارائه آمار واقعی
- عدم وجود سیستم آنلاین برای جمع آوری شاخص ها و عدم وجود شاخص های مناسب و بازخوراند مناسب از این شاخص ها در تمامی سطوح ارائه خدمات درمانی

شاخص های ارزیابی ارائه خدمات درمانی

- ارائه شاخص های اغلب بی اهمیت، جزئی و بی تاثیر در پیشرفت نظام درمان و فراموشی شاخص های ضروری
- عدم وجود نرم افزاری واحد برای گزارش آمارهای مربوط به حوزه ی درمان و عدم ارتباط نرم افزارهای آماری موجود ارائه شده و تولید نامشخص جمع آوری و هماهنگی و گزارش آمارها
- عدم کاربری صحیح از آمارهای ارائه شده و اهمیت ندادن پرسنل به گزارش آمارها و استفاده از داده ها
- عدم استناد به داده ها و نتایج آماری در تصمیم گیری ها

با توجه به گزارشات WHO, World Bank, OECD حدود ۱۶۰ شاخص در مقوله های مختلف مربوط به درمان تحت عنوان های مختلف (به عنوان مثال شاخص های درمان، شاخص های کنترل عفونت های بیمارستانی، شاخص های عملکردی، شاخص های کارایی و اثربخشی بخش های سربایی و بستری) معرفی شده اند. در بررسی کلی این شاخص ها، ۸۵ شاخص هسته ای شناسایی و مورد ارزیابی مجدد قرار گرفت، که با توجه به همپوشانی تعدادی از شاخص ها به ۶۷ شاخص اصلی در حوزه ی درمان رسیدیم. در گزارشات موجود وزارت بهداشت و درمان تنها ۱۳ شاخص در حوزه ی درمان در سایت وزارت بهداشت و آموزش پزشکی گزارش شده است. نمونه شاخص های پیشنهادی در قالب معیارهای هشتگانه ی ارزیابی برونداهای مدل ارائه شده، در جدول زیر آورده شده است.

مراجع

۱. سید داوود نصرالله پور شیروانی و دکتر سیمین مولوی / سیاستگذاری مبتنی بر شواهد در نظام سلامت و دستاوردها و چالش های آن ها در ایران / ۱۳۹۲
۲. آمارگیری بهره مندی از خدمات سلامت در کشور / ۱۳۹۳ / گزارش دیده بانی موسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران
۳. اردشیر خسروی، حسین ملک افضلی و همکاران / مجموعه فرم ها، دستورالعمل ها و فرایندهای جمع آوری داده ها و شاخص های سنجش عدالت در سلامت بر اساس نظام های ثبتی / شورای سیاستگذاری وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی / ۱۳۹۱
۴. مطالعه و تحلیل وضعیت نظام سلامت در جمهوری اسلامی ایران / واحد سیاستگذاری و اصلاح نظام سلامت / شهریورماه ۱۳۸۶
۵. محسن نقوی، حمیدرضا جمشیدی / معاونت سلامت - مرکز توسعه شبکه و ارتقا سلامت - دبیرخانه تحقیقات کاربردی / بهره مندی از خدمات سلامت سال ۱۳۸۱ در جمهوری اسلامی ایران / اردیبهشت ۱۳۸۴
6. world health organization /The world health report 2013/ research for universal health coverage/ available at <http://worldhealthorganization>
7. Eastern Mediterranean regional health system observatory Islamic republic of Iran health system profile revised 2012/world health organization regional office for the eastern Mediterranean
8. Research for universal health coverage , the world health report 2013, WHO
9. Improving the delivery of health services: a guide to choosing strategies, peter Berman and etc. may 2011

معیار	وضعیت گزارشدهی در ایران در سال ۹۳		نمونه شاخص ها
	دولتی	خصوصی	
بهره وری	۸۹,۷۱٪	-	متوسط ضریب اشغال تخت
دسترسی	۲,۲۵	۱,۳	نسبت مراجعین برای دریافت خدمت خاص به کل مراجعین شاخص تراکم پزشک عمومی به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت
کیفیت و ایمنی	۱,۲۸	-	قابلیت استفاده از خدمات میزان عفونت بیمارستانی میزان خطاهای پزشکی
ثبات و تداوم	۱۵٪	-	ترخ حفظ درمان ضد ترئوپروسی تعداد بیماران پیگیری شده پس از ترخیص
عدالت	-	-	رعایت حقوق بیمار درصد پوشش بیمه همگانی
پاسخگویی و شفافیت	۸۹,۷۷٪	-	میزان مراجعه به مراکز درمانی به تفکیک نوع بیمه میانگین زمان صرف شده برای دریافت خدمت به ساعت
جامعیت	-	۴,۸۳	میزان اطلاع رسانی عمومی
هماهنگی	-	-	تعداد ارجاعات افقی و عمودی

اهم چالش های نظام خدمات درمانی در ایران

چالش های کلی در نظام خدمات درمانی به دو دسته ی اصلی چالش های کلی مربوط به ارائه خدمت و چالش های آماری و اطلاعات تقسیم می شوند:

- چالش های کلی مربوط به ارائه خدمت
- ضعف در انجام مطالعات جامع و هدفمند، به دور از هر گونه سوگیری در تمامی طرح های بخش های مختلف نظام سلامت برای جلوگیری از صرف

